



Vårdgarantin gav snabbare operation

Fick ny knäled efter åtta veckor

Rolf Ohlson tröttnade på att vänta på operation av sin knäledsartros. Värken blev allt värre och han bestämde sig för att utnyttja vårdgarantin och bli opererad i ett annat landsting. Ett beslut som han inte har ångrat.

– Jag hade vissa problem med sjukresan hem och med kontakten som skulle hjälpa till att ordna sjukgymnastik efter operationen, annars jag har bara positiva erfarenheter av att bli opererad på bortaplan, säger han och kastar sig upp på cykeln för en träningsrunda.

Det har gått nästan fyra månader sedan operationen och han känner sig i stort sett återställd. Lite stel i knäet på morgonen, men värken, som plågat honom i flera år, är borta.

Rolf Ohlson har haft besvär med sina knän av och till sedan han var ung. När han som 17-åring, hjälpte till att bära tegel vid ett husbygge, knäckte det till och vänster knä svullnade upp. Men han har också utsatt lederna för extrema påfrestningar under många år, först som elitycklist redan som 13-åring, senare i jobbet som stridsflygare, ett yrke som krävde mycket hård träning.

I dag är han pensionär och ägnar sig åt mer normal, hälsosam motion, som att cykla och promenera.

Nio månaders väntetid

För snart tre år sedan trappades värken i vänster knä upp rejält. Läkaren ställde diagnosen knäledsartros och ordinerade sjukgymnastik. Det hjälpte ett tag, men sedan blev smärtan värre och han fick svårt att gå och röra sig. Efter ytterligare läkarbesök fick han i september förra året remiss till ortopederna på Uddevalla sjukhus.

– Efter några veckor kom brev om att de inte hade plats nu och att jag måste räkna med att vänta åtta, nio månader. Först hade jag ingen tanke på något annat än att opereras i Uddevalla, men värken gjorde att jag begärde att få omfattas av vårdgarantin.

Eftersom Rolf Ohlson bor i Uddevalla har han sin vårdmässiga hemvist i Västra Götalandsregionen, som enligt en

kartläggning i tidningen Dagens Medicin är det landsting som skickar flest patienter på operation i andra landsting. Han hänvisades till Hässleholms sjukhus, där han fick en ny knäled efter bara åtta veckor. Kanske hade det gått ännu snabbare om inte jul- och nyårshelgerna kommit emellan.

Stort steg

Ändå var det ett stort steg att välja att opereras utanför hemmlandstinget. Utöver själva operationen är det mycket som ska klaffa. Förberedelser, transporter, medicinering och eftervård med sjukgymnastik och annan rehabilitering, allt ska planeras och den enskilde patienten måste vara beredd att själv ta en stor del av ansvaret för att det ska fungera.

– Kallelsen till ortopedkliniken på Hässleholms sjukhus kom snabbt. Med kallelsen följde både skriftlig information och en CD-skiva med instruktionsfilmer som jag kunde titta igenom i lugn och ro innan första läkarbesöket.

Den 25 november förra året åkte han till Hässleholm för undersökning och planering. Han körde egen bil och fick ersättning från Västra Götalandsregionen för resan, minus egenavgiften på 120 kronor tur och retur. Eftersom han inte ville köra de drygt 60 mil fram och tillbaka på samma dag, ordnade han övernattningsrum hos släktingar i närheten. Logi hade han annars fått betala själv. Landstinget ersätter bara hotellrum i undantagsfall.

– Jag träffade en läkare och fick bra information om hur



Att cykla är bra rehabilitering, tycker Rolf Ohlson



Bortsett från lite strul med hemresan har Rolf Ohlson mest positiva erfarenheter av att opereras utanför sitt eget landsting. -Men man måste vara beredd att själv ta ett större ansvar för att allt ska fungera, säger han.

operationen skulle gå till och hur jag skulle förbereda mig. Vi gick också igenom om vad som skulle hända efter operationen, som att stygnen skulle tas på vårdcentralen hemma, hur jag skulle trappa ner medicineringen och att jag skulle få hjälp att ordna sjukgymnastik. Den delen fungerade väldigt bra.

Operationen bestämdes till torsdagen den 29 januari. Om inga komplikationer tillstötte skulle Rolf Ohlson stanna på sjukhuset i fyra dagar med hemresa söndagen den 2 februari. Sjukresorna fick han ordna själv, liksom kontakterna med hemmalandstinget om ersättning. Han åkte tåg från Uddevalla till Hässleholm och fick ersättning för tågresan och taxi till och från tåget, med avräkning för egenavgiften. Till hemresan bokades taxi via Västra Götalansregionens sjukreseenheter. För sjukresan med taxi behövde han intyg från läkare.

– Att åka tåg skulle kräva minst ett byte. Det hade varit svårt att klara med ett nyopererat knä, säger han.

Strul med hemresan

– Allt fungerade enligt planerna tills det var dags för hemresan. Trots att jag hade förbeställt sjukresan kom ingen bil. Sjuksköterskan, som ringde sjukreseenheter i Västra Götaland, fick besked att de inte kunde kolla att jag omfattades av vårdgarantin eftersom det var söndag. Hon ville inte riskera att jag skulle få betala hemresan själv och vi bestämde av det skälet att jag skulle stanna på sjukhuset ett dygn till. Strulet med hemresan gjorde också att jag inte hann träffa läkaren vid utskrivningen.

Att opereras på bortaplan innebär att den närmaste

eftervården måste skötas på hemorten. Två veckor efter operationen åkte Rolf Ohlson till sin vårdcentral i Uddevalla, där stygnen togs och såret har läkt fint. Han hade noggranna instruktioner att kontakta ortopedkliniken i Hässleholm om det blev några komplikationer, men det har han inte behövt.

Besvärligare var det att få hjälp med sjukgymnastik och rehabilitering. Från sjukhuset i Hässleholm hade han fått veta att han skulle vända sig till en arbetsterapeut på hemorten för hjälp med rehabilitering, men han kunde hitta någon. Han ringde en kurator för att fråga vart han skulle vända sig men fick svaret att han får ordna sjukgymnast själv.

– Jag ringde runt och till slut fick jag komma till en öppnemottagning hos en sjukgymnast. Där fungerade det så bra att jag bara behövde gå tre gånger. Sedan dess har jag skött träningen själv. Jag var tillbaka en gång efter tre månader och då bestämde vi att jag var färdigrehabiliterad. Nu fortsätter jag att träna på egen hand inför återbesöket i Hässleholm i början av sommaren.

Uppföljning

Ett återbesök för uppföljning och röntgen efter fyra månader är rutin. Ytterligare en uppföljning sker ett år efter operationen. Då ringer en sjuksköterska upp och frågar om eventuella komplikationer och då får han också en kvalitetsenkät att fylla i.

Om allt fortfarande är bra då behövs inga fler kontroller, men skulle han få besvär längre fram rekommenderar Hässleholms sjukhus att han vänder sig direkt dit.

Text och foto: Lotta Tillström

Vårdgarantin ett sätt att slippa köer

Vårdgarantin innebär en möjlighet att slippa operationsköer. Fritt vårdval ger alla möjligheten att välja var man vill bli opererad. Den som bor i ett landsting med långa operationsköer har stora möjligheter att slippa dessa.

Vårdgarantin innebär bland annat att alla har rätt att få beslutad vård, till exempel en operation, inom 90 dagar. Inget landsting klarar det för alla patienter och i många landsting är köerna till vanliga operationer som till exempel höftleds- eller knäoperationer långa. Också inom landstingen varierar köerna ofta mellan sjukhusen. Ofta har de stora sjukhusen köer på mer än 90 dagar, eller mellan 60 och 90 dagar, samtidigt som köerna till mindre sjukhus i samma landsting kan vara betydligt kortare.

Vårdgarantin, som gäller sedan 2005, innebär att alla som inte kan få vård som läkare i det egna landstinget beslutat om inom garantitidens 90 dagar har rätt att få erbjudande om vård av någon annan vårdgivare som klarar garantin. Det egna landstinget har också skyldighet att hjälpa till att hitta en lämplig vårdgivare, men man kan också själv ha önskemål om att få till exempel sin operation utförd vid ett speciellt sjukhus.

Det egna landstinget har skyldighet att betala merkostnader som uppstår om man väljer att utnyttja vårdgarantin. Det kan till exempel gälla rese- och hotellkostnader som kan uppstå om man får vård utanför sin hemort. Det egna landstinget har bara rätt att ta ut de avgifter som man skulle ha tagit ut om vården givits på hemorten.

Landstinget beslutar

Rätten att utnyttja vårdgarantin när det gäller åtgärder som en operation gäller alltid bara när åtgärden beslutats av det egna landstinget. Det är först när det egna landstinget beslutat att man till exempel behöver en operation och man står i vårdkön som man kan utnyttja garantin.

Även om det egna landstinget klarar att ge den vård man behöver inom 90 dagar kan man genom att utnyttja rätten till fritt vårdval få tillgång vården i något annat landsting. Fortfarande gäller att hemmalandstingen måste ha beslutat om vården, till exempel en operation. Om man utnyttjar rätten till fritt vårdval trots att hemmalandstinget klarar vårdgarantins tidsgränser får man själv stå för de merkostnader som uppstår.

Magnus Lindström

Vård utomlands ofta snabbare

Att söka vård utomlands kan vara ett annat sätt att slippa vårdköerna. Planerad vård, som till exempel operationer, utförs ofta snabbare i andra EU-länder än på många håll i Sverige.

För de flesta är det avgörande att vården betalas av svenska myndigheter för att de ska kunna tänka sig att söka vård utomlands. Alla kostnader för vård utomlands administreras av Försäkringskassan. Grundprincipen är enkel, vård man skulle fått i Sverige betalas av försäkringskassan om man väljer att få den inom EU. Det betyder att Försäkringskassan till exempel betalar för en operation som man står i kö till i något svenskt landsting, om man väljer att söka den utomlands.

Merkostnader som resor och hotellrum får man dock stå för själv. Vårdgarantins regler gäller inte för vård utanför Sverige.

Två sätt

Det finns två sätt att få planerad vård inom EU betald av Försäkringskassan. Man kan ansöka om ett förhandstillstånd att få vården betald. Får man ett sådant vet man att man får vården betald då man reser iväg.

Man kan också ansöka om ersättning för vårdkostna-

derna i efterhand. Det är naturligtvis inte lika tryggt, men om det handlar om till exempel en i Sverige beslutad operation kan man vara säker på att Försäkringskassan kommer att betala om den utförs i ett annat EU-land.

– Vi tillämpar EG-fördraget fullt ut i Sverige, säger Lars Olsson, verksamhetsansvarig för vård och nischförmaner vid Försäkringskassan.

– Det innebär att Försäkringskassan ersätter all vård man skulle fått i Sverige om man väljer att få den i något annat EU-land.

Drygt tusen personer har varje år fått ersättning för planerad vård i annat EU-land de senaste åren. Fram till 2007 skedde en stark ökning av antalet fall, men sedan dess har antalet planat ut. Cirka 85 procent av alla ersättningar som begärts i efterhand har beviljats.

– De fall som inte beviljas handlar ofta om behandlingsmetoder som inte är allmänt accepterade, säger Lars Olsson.

Det land de flesta väljer för vård utomlands är Finland. Ofta handlar det om norrbottningar som inte bor långt från den finska gränsen. Andra populära länder är Polen, Estland, Spanien och Tyskland.

Magnus Lindström